

The International Standard Book Number System

ISBN-käyttöopas

Kansainvälinen painos

7. painos

Kansainvälinen ISBN-keskus
Lontoo 2017

Uusin versio ISBN käyttöoppaasta (*ISBN Users' Manual*) löytyy kansainvälisen ISBN-keskuksen verkkosivuilta: <http://www.isbn-international.org>

ISBN 978-92-95055-20-9

©2017 Kansainvälinen ISBN-keskus, Lontoo, Iso-Britannia

7. painos

Tässä oppaassa olevan materiaalin uudelleen painatukseen myönnetään lupa edellyttäen, että lähde merkitään asianmukaisesti ja että kopio, mieluiten digitaalinen, lähetetään kansainväliselle ISBN-keskukselle.

Sisältö

1. Taustaa	5
2. ISBN-tunnuksen hyödyt.....	5
3. Termit ja määritelmät	6
3.1 Tarkistusmerkki.....	6
3.2 Jatkuvasti ilmestyvä julkaisu.....	6
3.3 Digital Object Identifier (DOI®).....	6
3.4 Digital Rights Management (DRM).....	6
3.5 Painos.....	7
3.6 GS1-yritystunniste.....	7
3.7 Painatuserä.....	7
3.8 Markkinointinimi	7
3.9 ISBN	7
3.10 ISBN-A.....	7
3.11 Monografia, erillisteos	7
3.12 Tarvepainate	7
3.13 Julkaisumuoto	7
3.14 Julkaisumuodon lisäpiirre	8
3.15 Julkaisumuodon ominaisuus	8
3.16 Kustantaja	8
3.17 Rekisteröijä	8
3.18 Maa- tai kieliryhmä	8
3.19 Lisäpainos.....	8
3.20 Käytön rajoite	8
4. ISBN-tunnuksen tehtävä ja tarkoitus	8
5. ISBN-tunnuksen rakenne.....	10
5.1 GS1-yritystunniste.....	11
5.2 Maa- tai kieliryhmätunnus	11
5.3 Rekisteröijätunnus.....	11
5.4 Julkaisutunnus	11
5.5 Tarkistusmerkki.....	12
6. ISBN-tunnuksen hakeminen	12
6.1 Yleistä	12
6.2 Muutokset julkaisussa	12
6.3 Näköispainokset.....	13
6.4 Irtolehtijulkaisut ja vastaavat päivittyvät verkkojulkaisut.....	13
6.5 Moniosaiset julkaisut	13
6.6 Moniviestimet	13
7. ISBN-tunnuksen antaminen.....	14
7.1 Backlist-tuotteet.....	14
7.2 Yhteisjulkaisu	14
7.3 Kirjan myynti ja jakelu välittäjän kautta	14
7.4 Kustantajien yritysostot	14
7.5 Varaston ja kirjojen oikeuksien osto	14
7.6 Kustantajat joilla on useampi kustannuspaikkakunta.....	14
7.7 ISBN-tunnuksia ei voi jakaa eteenpäin	15
7.8 ISBN-tunnusta ei voi käyttää uudestaan.....	15

8. ISBN-rekisterit ja täydentävä metatieto	15
9. ISBN elektronisille julkaisuille ja opetuskäyttöön tarkoitetuille tietokoneohjelmistoille	16
9.1 ISBN elektronisille julkaisuille.....	16
9.2 ISBN tietokoneohjelmistoille.....	17
9.3 ISBN-tunnuksen antaminen elektronisille julkaisuille	17
10. ISBN tarvepainatteelle.....	19
11. Kurssimateriaalit	19
12. Pienet kustantajat ja omakustanteet.....	19
13. ISBN-tunnuksen merkitseminen julkaisuun	20
13.1 Yleistä	20
13.2 ISBN viivakoodina	20
13.3 5-merkinen lisäkoodi.....	21
13.4 Algoritmi ISBN-tarkistusmerkin laskemiseen	21
14. ISBN-järjestelmän hallinto	21
14.1 Yleistä	21
14.2 Kansainvälinen hallinto.....	22
14.3 Kansalliset ISBN-keskukset.....	22
14.4 Rekisteröijä/kustantaja	23
15. ISBN ja GS1	24
16. ISBN ja muut tunnisteen	24
16.1 DOI	24
16.2 GTIN	25
16.3 ISAN	25
16.4 ISBN-A.....	25
16.5 ISLI	26
16.6 ISMN.....	26
16.7 ISNI.....	26
16.8 ISRC	27
16.9 ISSN	27
16.10 ISTE.....	28
16.11 ISWC	28
16.12 SGTIN.....	28
16.13 URN	29
17. ONIX-standardi	29
18. Kansainvälisen ISBN-keskuksen verkkosivut	30
19. Kansainvälinen kustantajarekisteri.....	30
LIITE 1 Tarkistusmerkin laskeminen.....	32
A1.1 Tarkistusmerkin laskeminen.....	32

1. Taustaa

Ajatus kirjojen kansainvälisen numerointijärjestelmän tarpeellisuudesta ja toteuttavuudesta oli ensimmäisen kerran esillä marraskuussa 1966 Berliinissä järjestetyssä kirja-alan kokouksessa (Third International Conference on Book Market Research and Rationalisation in the Book Trade).

Tuolloin osa eurooppalaisista kustantajista ja jakelijoista suunnitteli tietokoneen käyttöä tilausprosesseissa ja inventoinnissa. Edellytys tehokkaalle automaattiselle järjestelmälle oli uniikki ja yksiselitteinen tunniste julkaistavalle nimekkeelle.

Järjestelmä, joka täytti nämä vaatimukset ja tuli tunnetuksi ISBN-tunnuksena (International Standard Book Number), kehitettiin kirjojen numerointijärjestelmästä, joka esiteltiin Englannissa 1967 J. Whitaker & Sons, Ltd:n ja Yhdysvalloissa 1968 R.R. Bowkerin toimesta.

Samaan aikaan ISO (International Organization for Standardization (ISO) Technical Committee 46 on Information and Documentation) asetti työryhmän tutkimaan mahdollisuutta ottaa brittiläinen järjestelmä kansainväliseen käyttöön. Vuosina 1968 ja 1969 järjestettiin useita kokouksia, joissa oli osanottajia useista Euroopan maista ja Yhdysvalloista ja työryhmän raportti kierrätettiin kaikissa ISOon kuuluvissa maissa.

Näiden kokousten tuloksena International Standard Book Number (ISBN) hyväksyttiin ISO standardiksi 2108¹ vuonna 1970.

Kansainvälisen standardin tarkoitus on koordinoita ja standardoida ISBN-tunnuksen kansainvälinen käyttö niin, että se identifioi uniikisti yhden julkaisun tai painoksen, jonka on julkaissut yksi tietty kustantaja yhdessä tietyssä julkaisumuodossa. Alkuperäinen standardi uusittiin vuonna 1978, kun kirjoja ja kirjankaltaisia julkaisuja alettiin julkaista uusissa julkaisumuodoissa ja vuonna 1992, kun järjestelmä laajeni kattamaan 160 maata sekä vuonna 2005, kun alkuperäinen 10-merkkinen ISBN muutettiin 13-merkkiseksi. Linjassa muiden ISO-tunnisteiden kanssa, viimeiset painokset standardista erittelivät myös metatiedon, joka toimitetaan ISBN-tunnuksen myöntämisen yhteydessä.

Uudessa, standardin (ISO 2108) viidennessä painoksessa, on päivitettyjä esimerkkejä, yleisiä selvennyksiä ja laajennetut ohjeet ISBN-tunnuksen antamisesta elektroniselle julkaisulle.

Tämä käyttöopas esittelee ISBN-järjestelmän toimintaa ja ohjeistaa ISBN-tunnuksen oikeaan käyttöön. Käyttöopas ohjeistaa erityisesti ISBN-tunnuksen antamisesta elektronisille julkaisuille.

2. ISBN-tunnuksen hyödyt

- ISBN on uniikki kansainvälinen tunniste kirjoille; tunnuksen käyttö korvaa pitkien bibliografisten kuvailutietojen käsittelyn, joten se säästää aikaa ja resursseja ja vähentää kopiointivirheitä.
- ISBN-tunnus auttaa erottamaan eri julkaisumuodot toisistaan huolimatta siitä, julkaistaanko ne painettuna tai elektronisena. Näin varmistetaan, että asiakkaat saavat haluamansa version.

¹Saatavissa kansallisista standardiorganisaatioista.

- ISBN helpottaa kirja-alan julkaisuluetteloiden ja bibliografisten tietokantojen laadintaa ja ylläpitoa. Tieto saatavilla olevista julkaisuista on helposti löydettävissä.
- Tilaus ja jakelu voidaan toteuttaa ISBN-tunnuksen avulla nopeasti ja tehokkaasti.
- ISBN on koneluettava 13-merkkisenä EAN-viivakoodina. Tämä nopeuttaa julkaisun käsittelyä ja vähentää mahdollisia virheitä.
- ISBN tarvitaan elektronisia kassapäätejärjestelmiä varten.
- Monet julkaisu- ja jakeluketjut perustuvat ISBN-tunnukseen.
- Myyntitietojen kerääminen toteutetaan ISBN-tunnuksen avulla. Tämä mahdollistaa eri julkaisumuotojen ja painosten menestymisen seuraamisen ja mahdollistaa myös vertailun eri julkaisualojen ja kustantamoiden välillä.
- Kansallinen lainauskorvausjärjestelmä perustuu joissakin maissa ISBN-tunnukseen. Kirjailijat ja kuvittajat saavat lainauskorvauksen perustuen kirjastossa tehtyjen lainausten määrään.

3. Termit ja määritelmät

Tässä käyttöoppaassa käytetään seuraavia termejä ja määritelmiä:

HUOM Termiä "kirja" ei ole määritelty, koska jatkuva kehitys teknologiassa ja markkinoilla tekisi määritelmästä nopeasti vanhentuneen.

3.1 tarkistusmerkki

ISBN-tunnuksen viimeinen numero, joka lasketaan sitä edeltävistä numeroista käyttämällä tiettyä matemaattista algoritmia. Tarkistusmerkkiä voidaan käyttää todentamaan ISBN-tunnuksen oikeellisuus.

3.2 jatkuvasti ilmestyvä julkaisu

Julkaisu, joka ilmestyy jatkuvasti eikä ilmestymisen päättymisajankohtaa ole etukäteen määrätty, ja joka on ilmestynyt missä tahansa julkaisumuodossa. Tällainen julkaisu ilmestyy tavallisesti peräkkäisinä tai täydentyvinä osina, jotka on yleensä merkitty numeerisesti ja/tai kronologisesti.

HUOM Jatkuvasti ilmestyviä julkaisuja ovat esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehdet, blogit sekä päivittyvät julkaisut, kuten jatkuvasti päivitettävät irtolehtijulkaisut tai verkkosivustot. Näille julkaisuille ei anneta ISBN-tunnusta.

3.3 Digital Object Identifier (DOI®)

Fyysisen, digitaalisen tai abstraktin entiteetin pysyvä ja toiminnallinen tunnisteen DOI-järjestelmän kattamissa tietoverkoissa. DOI-standardissa ISO 26324 määritellyn syntaksin mukainen DOI-tunnus on merkkijono, joka identifioi tietyn ainutkertaisen objektin DOI-järjestelmässä.

3.4 digitaalinen käyttöoikeuksien hallinta Digital Rights Management (DRM)

salausohjelmistoa soveltava teknologia jolla kontrolloidaan tietosisällön käyttöä ja joka on riippumaton tietyn elektronisen julkaisun *julkaisumuodosta* (3.13)

HUOM 1 DRM-ohjelmistossa on erilaisia asetuksia, joita voidaan soveltaa käytön rajoittamiseen tai tiettyjen lisäominaisuuksien mahdollistamiseen.

HUOM 2 Eri välittäjät voivat tarjota teoksen samaa julkaisumuotoa eri DRM-ohjelmistoilla varustettuna ja/tai erilaisin käytön rajoituksin.

HUOM 3 "Sosiaalinen" DRM tarkoittaa DRM-teknologiaa, jossa käyttäjän tiedot tallennetaan tuotteeseen vesileimana, mutta käytölle ei aseteta rajoituksia. Ellei muuta sanota, tässä käyttöoppaassa viitataan vain niihin DRM-tekniikoihin, joissa käytetään salausta.

3.5 painos

julkaisun kaikki ne kappaleet, joilla on olennaisesti sama sisältö ja jotka on julkaistut sama yhteisö

HUOM 1 Julkaisun tietty painos voi ilmestyä useina eri julkaisumuotoina ja jos se julkaistaan elektronisena, useilla eri DRM-ohjelmistoilla varustettuna ja erilaisin käytön rajoituksin.

HUOM 2 Merkittävät muutokset, päivitykset ja tarkistukset sisältöön muodostavat uuden painoksen ja tieto niistä merkitään yleensä nimiösivulle (esim. 2. painos, 3. painos).

3.6 GS1-yritystunniste

GS1 Global Officen julkistama, kansainväliselle ISBN-keskukselle ISBN-standardia varten annettu, ainutkertainen kolmen merkin mittainen merkijono

3.7 painatuserä

Tietyn painoksen painosmäärä. Yhdestä painoksesta voi olla useita painatuseriä ja/tai lisäpainoksia. (Katso "lisäpainos" alla).

3.8 markkinointinimi

Imprint

brändi, jonka alaisuudessa teos julkaistaan

HUOM 1 Kustantajalla voi olla useita markkinointinimiä, joiden avulla julkaisuja kohdennetaan tietyille markkinoille (esim. HarperCollinsEducational, Voyager ja William Collins ovat kaikki HarperCollinsin markkinointinimiä eivätkä erillisiä yhtiöitä).

HUOM 2 Useiden markkinointinimien käyttö voi toisinaan johtua siitä, että kustantajat haluavat yrityshankintojen tai yritysten yhdistymisen jälkeenkin pitää brändinsä erillisinä.

HUOM 3 Markkinointinimi on nimi, ei vain logo.

3.9 ISBN

kirjan kansainvälinen standarditunnus

erillisteoksen tunnus, jonka kustantaja on antanut ISO 2108 -standardin määritysten mukaisesti ja standardin kansainvälisen rekisteriviranomaisen suostumuksella

3.10 ISBN-A

palvelu jonka avulla ISBN voidaan esittää DOI-tunnuksena

HUOM ISBN-A mahdollistaa ISBN-tunnusten toiminnallisuuden tietoverkoissa.

3.11 monografia, erillisteos

yksi- tai moniosainen päättyvä julkaisu missä tahansa julkaisumuodossa, joka on julkisesti saatavilla

3.12 tarvepinate

julkaisu, joka painetaan vasta kun asiakas tilaa siitä kappaleen, sen sijaan että julkaisua olisi valmiina jakelijan tai kustantajan varastossa

3.13 julkaisumuoto

julkaisun koko, sidosasu, julkaisuväline ja/tai tiedostomuoto

ESIMERKKI: Sama julkaisu voi ilmestyä kova- tai pehmeäkantisena, äänikirjana, pistekirjana, e-kirjana jne.

3.14 julkaisumuodon lisäpiirre

lisäominaisuus tai yksityiskohta, joka täsmentää tietyn julkaisun julkaisumuotoa

ESIMERKKI: Lisäpiirteiden kuvauksia voidaan tarvita erotettaessa saman painoksen julkaisumuotoja (esimerkiksi kirja kovakantisena kansipaperein, pehmeäkantisena jättipokkarina, PDF-formaatissa tai EPUB-muodossa).

3.15 julkaisumuodon ominaisuus

tietyn julkaisun tekninen tai fyysinen piirre, joka antaa lisää tietoa julkaisun käyttöominaisuuksista tai -vaatimuksista

ESIMERKKI: Tietyn julkaisun painoksen julkaisumuotojen erottamiseen voidaan tarvita esimerkiksi tietoa kannen väristä, kirjassa käytetystä fontista ja kirjasinkoosta tai DVD-levyn aluekoodista.

3.16 kustantaja

henkilö tai organisaatio, joka vastaa kaikista painetun tai elektronisen julkaisun luonnin, tuottamisen jakelun ja markkinoinnin vaiheista

HUOM 1 Kustantaja on yleensä vastuussa julkaisun sisällöstä sekä julkaisuprosessiin liittyvistä taloudellisista riskeistä.

HUOM 2 Tekijä voi toimia myös kustantajana ja huolehtia kaikesta edellä mainitusta; tällöin puhutaan omakustanteista.

3.17 rekisteröijä, tunnuksen rekisteröijä

Henkilö tai organisaatio, joka on hakenut ja saanut standardinmukaisen ja aidon ISBN-tunnuksen, joka on myönnetty rekisteröijälle kansainvälisen rekisteriviranomaisen valtuutuksella ja noudattamalla sen määrittelemiä sääntöjä erillisteosten identifioinnista. Rekisteröijä on yleensä kustantaja, mutta poikkeuksellisesti se voi olla myös muu toimija, joka vastaa tunnuksen hankkimisesta kustantajan puolesta tai asemesta.

3.18 maa- tai kieliryhmä

maahan, kieleen, alueeseen tai muuhun perustuva ISO 2108:n kansainvälisen rekisteriviranomaisen määrittelemä toimialue

3.19 lisäpainos

toinen tai myöhempi painoserä erillisteoksen samasta tietystä painoksesta

3.20 käytön rajoite

rajoite sille mitä käyttäjä voi tehdä e-kirjalle

HUOM 1 Elektronisten julkaisujen käytön rajoitteet toteutetaan yleensä DRM-sovelluksella.

HUOM 2 Jos sama tietosisältö on tarjolla erilaisin käytön rajoittein, kukin niistä on itsenäinen julkaisu.

ESIMERKKI: Käytön rajoitteet voivat koskea esimerkiksi tekstin muuttamista puheeksi, kirjan sivujen tulostamista ja/tai sitä, voiko kirjan lainata toiselle käyttäjälle.

4. ISBN-tunnuksen tehtävä ja tarkoitus

Yli 160 maassa käytetty ISBN on selkeä koneluettava tunniste. ISBN identifioi tietyn monografiajulkaisun uniikisti ja siksi se pitäisi liittää julkaisuun jo varhaisessa tuotantovaiheessa. Välttämättömänä kirja-alan tuotannon, jakelun, myyntianalyysin ja bibliografisen tiedon tallennusjärjestelmien välineenä, ISBN-tunnus on tärkeä myös kirjastojen tiedonhallinnassa.

Kuitenkin, jos julkaisu kuuluu jonkin toisen tunnisteiden piiriin (kuten jatkuvat julkaisut ja päivitettävät julkaisut, jotka saavat ISSN-tunnuksen tai nuottijulkaisut, jotka saavat ISMN-tunnuksen), tulee käyttää toista soveltuvaa tunnistetta. Jos mahdollista, muita tunnisteita pitäisi käyttää yhdessä ISBN-tunnuksen kanssa. Lisätietoa muista tunnisteista on luvussa 16.

ISBN-tunnus annetaan erillisteoksille (myös paketteina julkaistaville tai päättyneille sarjoille), jotka ovat yleisön saatavilla joko ilmaiseksi tai maksullisina. Myös erillisinä julkaistavat kirjojen yksittäiset luvut tai jatkuvien julkaisujen yksittäiset osat tai artikkelit voivat saada ISBN-tunnuksen. Mikäli julkaisu saa ISBN-tunnuksen, julkaisumuodolla ei ole merkitystä; kuitenkin jokainen julkaisumuoto, julkaisumuodon lisäpiirteet ja/tai julkaisumuodon ominaisuudet ja/tai käytön rajoitteet identifioidaan erillisinä.

Esimerkkejä julkaisuista joille voidaan antaa ISBN:

- painetut kirjat ja kirjaset (sekä niiden eri julkaisumuodot)
- pistekirjat
- julkaisut joita ei päivitetä säännöllisesti ja joita ei ole tarkoitettu jatkuvasti ilmestyväksi
- äänikirjat joko fyysisessä julkaisumuodossa tai äänitiedostoina verkossa
- elektroniset julkaisut (e-kirjat) joko fyysisessä julkaisumuodossa (kasetit, CD-ROMit yms.) tai verkossa
- jakeluketjun kautta saatavissa olevat digitaaliset kopiot painetusta julkaisusta
- mikromuotoiset julkaisut
- opetuspaketit (esim. videot ja kalvosarjat) joko fyysisessä muodossa tai verkossa
- moniviestimet joiden pääasiallinen sisältö on tekstimuotoista (esim. kirja, jonka liitteenä on CD tai DVD)
- yksittäiset artikkelit² tai osat jatkuvasta julkaisusta kun ne julkaistaan erillisenä (mutta ei jatkuvalla julkaisulle kokonaisuutena)
- taidekirjat ja kuvitetut kirjat, joissa on nimiö sivu ja/tai tekstiä tai kuvatekstit
- e-kirjasovellukset jos niissä on merkittävää tekstisisältöä niin, että niitä voidaan pitää kirjankaltaisina julkaisuna ja ne ovat julkisesti saatavissa. Julkaisut voivat sisältää kuvia, liikkuvaa kuvaa ja ääntä
- kartat ja kartastot.

Esimerkkejä julkaisuista joille ei anneta ISBN-tunnuksia:

- jatkuvat julkaisut³ (yksittäiset osat voivat saada ISBN-tunnuksen)
- abstraktit kokonaisuudet⁴ kuten tekstimuotoiset teokset tai älylliset tuotokset
- painetut tai elektroniset tuotteet, jotka on tarkoitettu markkinointikäyttöön (esim. esitteet)
- nuottijulkaisut
- taidepainatukset ja taidekansiot ilman nimiösivua ja tekstiä

²Kun yksittäiset artikkelit asetetaan saataville kustantajan toimesta, niitä pidetään monografiajulkaisuina ja niille annetaan ISBN. Tämä ei koske eripainoksia tai kopioita, jotka kirjoittaja tilaa omaan käyttöönsä.

³Julkaisu joka ilmestyy jatkuvasti ja jonka päättymisajankohtaa ei ole määritetty. Julkaisun osat ilmestyvät yleensä peräkkäin ja ovat numeroituja. Tyypillisiä esimerkkejä ovat sarjat kuten sanomalehdet, kausijulkaisut, aikakauslehdet jne. ja päivittyvät julkaisut kuten irtolehtikansiot ja päivittyvät verkkosivut.

⁴Esimerkiksi jokainen erillinen julkaisumuoto romaanista *The Old Man and the Sea* saa ISBN-tunnuksen, mutta romaani itsessään abstraktina teoksena, ei sitä saa.

- henkilökohtaiset dokumentit (esim. sähköisessä muodossa olevat ansioluettelot ja henkilöesittelyt)
- kortit
- musiikkiäänitteet
- tietokoneohjelmistot, filmit, videot tai kalvosarjat, joita ei ole tarkoitettu opetuskäyttöön
- sähköiset ilmoitustaulut
- sähköpostit ja muu sähköinen kirjeenvaihto
- pelit
- kustomoidut tai personoidut kirjat, joita ei ole tarkoitettu yleisesti saataville
- lisenssitodistukset joilla saa pääsyn digitaalisiin julkaisuihin verkossa.

Jotkut tunnisteet, kuten ISSN ja ISMN, määrittelevät tarkasti tuotteet, joille tunnisteita voidaan antaa, kun taas jotkut tunnisteet, kuten GTIN-13, ovat käytössä laajalle tuotevalikoimalle.

Koska ISBN on yhteensopiva GTIN-13 -tunnisteen kanssa, jälleenmyyjät voivat järjestelmiään muuttamatta myydä tuotteita, jotka eivät saa ISBN-tunnusta, vaan käyttävät GTIN-13-tunnistetta.

Lista ja esimerkit yllä eivät ole täysin kattavia, koska eri maissa on oikeudellisia ja kauppaan liittyviä eri käytäntöjä. Ota yhteyttä kansalliseen ISBN-keskukseen saadaksesi lisätietoja tuotteen ISBN kelpoisuudesta.

Lisää tietoa muista tunnisteista luvussa 16: ISBN ja muut tunnisteet.

ISBN on tunniste. Se ei anna julkaisulle tekijänoikeuksia tai muuta laillista suojaa.

ISBN-tunnuksen myöntäminen julkaisulle ei tee julkaisusta kirjaa, eikä sitä näin ollen voi käyttää verotuksen perustana.

5. ISBN-tunnuksen rakenne

1.1 2007 alkaen kansalliset ISBN-keskukset ovat myöntäneet vain 13-merkkisiä ISBN-tunnuksia, jotka muodostuvat seuraavista elementeistä:

- GS1-yritystunniste
- maa- tai kieliryhmätunnus
- rekisteröijätunnus
- julkaisutunnus
- tarkistusmerkki.

Painettuna ISBN-tunnusta edeltävät aina kirjaimet "ISBN".

Huom: Maissa, joissa ei ole käytössä latinalaisia aakkosia, voidaan käyttää lyhennettä paikallisella kirjoitusjärjestelmällä latinalaisten kirjaimien "ISBN" **lisäksi**.

ISBN jaetaan viiteen osaan, kolme niistä ovat vaihtelevan pituisia; ensimmäinen ja viimeinen elementti ovat rajatun mittaisia. Elementit erotellaan toisistaan selkeästi väliviivalla tai välilyönnillä, kun tunnus merkitään silmin luettavaksi:

ISBN 978-92-95055-12-4
tai

ISBN 978 92 95055 12 4

Huom.: Väliiviivan ja välilyönnin käytöllä ei ole leksikaalista merkitystä, ne vain lisäävät luettavuutta.

Numeroiden määrä toisessa, kolmannessa ja neljännessä elementissä (maa- tai kieliryhmätunnus, rekisteröijätunnus, julkaisutunnus) vaihtelee. Maa- tai kieliryhmätunnuksen ja rekisteröijätunnuksen pituus vaihtelee arvioidun julkaisutoiminnan laajuuden mukaan. Kun nämä elementit ovat pituudeltaan lyhyitä, tarkoittaa se sitä että tietyn rekisteröijän julkaisutoiminta on laajaa.

5.1 GS1-yritystunniste

ISBN-tunnuksen ensimmäinen elementti on kolminumeroinen tunniste, jonka on asettanut saataville GS1, aiemmin EAN International. Etuliitteet, jotka on jo asetettu saataville GS1:n toimesta, ovat 978 ja 979, mutta on mahdollista, että tulevaisuudessa myönnetään vielä uusi etuliite, jotta varmistetaan ISBN-järjestelmän kapasiteetti.

ESIMERKKI: 978

5.2 Maa- tai kieliryhmätunnus

ISBN-tunnuksen toinen elementti identifioi ISBN-järjestelmään kuuluvan maan, maantieteellisen alueen tai kieliryhmän. Jotkut jäsenet ISBN-järjestelmässä muodostavat kieliryhmiä (esim. kieli- tai maaryhmätunnus 3 = saksankielinen kielialue, GS1-elementti 978); jotkut muodostavat alueellisia yksiköitä (esim. maa- tai kieliryhmätunnus 982 = Etelä-Tyynimeri, GS1-elementti 978). Tämän elementin pituus vaihtelee, mutta voi olla enintään 5 numeroa.

Maa- tai kieliryhmätunnukset myönnetään kansainvälisestä ISBN keskukselta.

ESIMERKKI: 978-92

5.3 Rekisteröijätunnus

ISBN-tunnuksen kolmas elementti identifioi tietyn kustantajan tai tuotemerkin maa- tai kieliryhmän alla. Tämän elementin pituus vaihtelee kustantajan julkaisutuotannon mukaan ja on enintään 7-merkkinen. Kustantajat joiden odotettu tuotantomäärä on suurin saavat lyhimmän rekisteröijätunnuksen ja vastaavasti vähän kustantavat pidemmän tunnuksen.

Mahdolliset rekisteröijät anovat rekisteröijätunnusta sen maan ISBN-keskuksesta, jonka piiriin kuuluvat. Kun rekisteröijälle myönnettyt ISBN-tunnukset on käytetty loppuun, rekisteröijä voi hakea uuden rekisteröijätunnuksen, jolla saa käyttöönsä lisää ISBN-tunnuksia. (Katso luku 14.4 rekisteröijätunnusten myöntämisestä).

ESIMERKKI: 978-92-95055

5.4 Julkaisutunnus

ISBN-tunnuksen neljäs elementti identifioi tietyn kustantajan tietyn julkaisun tietyn painoksen. Tämän elementin pituus vaihtelee suorassa suhteessa kustantajan kustannustoiminnan laajuuteen ja on enimmillään kuusi numeroa pitkä. Kustantajat joilla on laajin odotettu julkaisutoiminta saavat pisimmät julkaisutunnukset ja toisin päin. Jotta varmistetaan ISBN-tunnuksen oikea pituus, tyhjät numerot sarjan alussa merkitään numerolla nolla (esim. 0234).

ESIMERKKI 978-92-95055-12

5.5 Tarkistusmerkki

ISBN-tunnuksen viides elementti on tarkistusmerkki. Tarkistusmerkki lasketaan modulus-10 algoritmin avulla. (Katso Liite 1 tarkistusmerkin laskemisesta tai ota yhteyttä kansalliseen ISBN-keskukseen.)

6. ISBN-tunnuksen hakeminen

6.1 Yleistä

Erillinen ISBN annetaan kustantajan jokaiselle erilliselle julkaisulle tai erilliselle painokselle tai julkaisumuodolle.

Erillinen ISBN annetaan jokaiselle eri kieliversiolle.

Kun erillisteos julkaistaan useissa julkaisumuodoissa ja/tai useilla julkaisumuodon lisäpiirteillä ja/tai useilla julkaisumuodon ominaisuuksilla ja/tai käyttöehdoilla, jotka vaikuttavat saatavuuteen, jokainen versio saa oman ISBN-tunnuksen.

Erillistä ISBN-tunnusta ei anneta muuttumattomalle painokselle tai muuttumattomalle lisäpainokselle, jotka on julkaistu samassa julkaisumuodossa, samalla julkaisumuodon lisäpiirteellä tai julkaisumuodon ominaisuudella tai käyttöehdoilla saman kustantajan tai tuotemerkin toimesta.

6.2 Muutokset julkaisussa

Uusi ISBN annetaan, jos julkaisun sisällössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia tai jos julkaisun fyysisessä tai elektronisessa muodossa on tapahtunut muutoksia.

Tämä pätee seuraaviin muutoksiin:

- julkaisun nimeke tai alanimeke⁵
- kieli
- kustantajan nimi tai tuotemerkki⁶
- tekijän nimi
- tekstin sisältö pois lukien kirjoitus- ja painovirheiden korjaukset
- julkaisumuoto (esim. muutos kovakantisesta pehmeäkantiseseen tai muutos äänikirjasta fyysisenä julkaisuna äänikirjaksi, joka ladataan verkosta)
- julkaisumuodon lisäpiirre (esim. muutos PDF-tiedostosta EPUB-tiedostoksi; muutos julkaisun koossa)
- julkaisumuodon ominaisuus (esim. muutos normaalista fontista isotekstiseksi; EPUB 2 -versiosta EPUB 3 -versioksi)⁷.
- käyttörajoitukset (esim. muutos tulostettavasta ei-tulostettavaan tai yksittäisestä käyttäjästä monen käyttöön)

⁵ ISBN-tunnuksen muutos alanimekkeen vaihtuessa riippuu muutoksen merkittävyyydestä. Esimerkiksi lisäys "A Kurt Wallander Mystery" alanimekkeeksi ei edellytä uutta ISBN-tunnusta.

⁶ Joissain maissa tuotemerkin muutos ei edellytä uutta ISBN-tunnusta – tarkista kansallisen keskuksen käytäntö

⁷ ISBN-tunnusta ei tarvitse vaihtaa, jos EPUB 2 -versio muutetaan EPUB 3 -versioksi eivätkä versiot ole yhtä aikaa saatavilla eikä kaupan tai asiakkaiden tarvitse erottaa niitä toisistaan

Muutos kansikuvaan tai väriin tai julkaisun hintaan ei vaadi uutta ISBN-tunnusta, mutta uusi ISBN voidaan antaa, jos sitä tarvitaan jakeluketjussa (esim. mediakannet).

6.3 Näköispainokset

Erillinen ISBN annetaan näköispainokselle, jos sen tuottaa toinen kustantaja tai jos se julkaistaan uudestaan toisen kustantajan tuotemerkin alla. Erillinen ISBN annetaan myös silloin, jos sama julkaisu julkaistaan saman kustantajan eri tuotemerkin alla. Jos kirja skannataan tai digitoidaan jonkun muun organisaation toimesta (esim. kirjaston) skannatulle tai digitoidulle versiolle pitää antaa uusi ISBN uuden tuottajan toimesta, jos versio on julkisesti saatavilla (toisin kuin vain arkistokäyttöön tarkoitettut).

6.4 Irtolehtijulkaisut ja vastaavat päivittyvät verkkojulkaisut

ISBN annetaan vain lopulliselle versiolle irtolehtijulkaisusta eli julkaisulle (myös vastaavalle elektroniselle versiolle), jota ei ole tarkoitus enää päivittää.

ISBN-tunnusta ei anneta irtolehtijulkaisulle, jota päivitetään eikä yksittäisille päivitettyille osille.

6.5 Moniosaiset julkaisut

Julkaisut voivat muodostua useammasta kuin yhdestä osasta ja näissä tapauksissa ISBN annetaan kattamaan sarja kokonaisuutena. Kun sarjan yksittäiset osat ovat saatavilla myös erikseen, jokainen erillinen osa saa oman ISBN-tunnuksen. Nimiöisivun kääntöpuolella (tai vastaavassa paikassa elektronisessa versiossa) pitää esittää kokonaisuuden ISBN sekä kyseisen yksittäisen osan ISBN.

Vaikka moniosainen julkaisu olisi saatavilla vain kokonaisuutena, suositellaan kuitenkin, että myös yksittäisille osille annetaan erilliset ISBN-tunnukset. Erillinen tunnus helpottaa julkaisun käsittelyä jakeluketjussa, jos kaikkia osia ei julkaista tai jaella yhtä aikaa ja se mahdollistaa uusien kappaleiden tilaamisen vahingoittuneiden kappaleiden tilalle.

6.6 Moniviestimet

Kun moniviestin koostuu useammasta kuin yhdestä tuotteesta joille voidaan antaa ISBN, paketille annetaan yksi ISBN. Lisäksi kaikille paketin tuotteille, jotka ovat ISBN-kelpoisia, annetaan erilliset tunnuksset, jos tuotteet ovat erikseen saatavilla. Vaikka tuotteet eivät olisi erikseen saatavilla, voidaan niille antaa ISBN, jos jakeluketju sitä vaatii.

Jos ISBN-kelpoinen tuote asetetaan saataville tuotteen kanssa, joka ei itsessään saisi ISBN-tunnusta, annetaan yksi ISBN koko paketille ja yksi ISBN-kelpoiselle tuotteelle, jos se on saatavilla erikseen. Kuitenkaan ISBN-tunnusta ei anneta tuotteelle, joka ei ole ISBN-kelpoinen, vaikka se olisikin erikseen saatavilla.

Paketille, joka sisältää opetuskäyttöön tarkoitettuja tietokoneohjelmistoja ja siihen liittyviä käyttöoppaita ja teknisiä oppaita, voidaan antaa yksi ISBN kattamaan kaikki tuotteet, jos käyttöoppaat ovat välttämättömiä ohjelmiston käytössä ja ovat käyttökelpoisia vain ohjelmiston apuna. Jos käyttöoppaat ovat erikseen saatavilla, niille voidaan antaa erilliset ISBN-tunnukset.

Jos moniviestimen pääasiallinen tuote ei ole kirja eikä ISBN-kelpoinen opetuskäyttöön tarkoitettu tietokoneohjelmisto, ISBN-tunnusta ei anneta kokonaisuudelle, vaikka siihen kuuluisi kirjanen liitteenä (esim. ohjekirjanen).

7. ISBN-tunnuksen antaminen

7.1 Backlist-tuotteet

Kun kustantaja liittyy ISBN-järjestelmään sen jälkeen, kun kustannustoiminta on jo aloitettu, heidän pitäisi antaa ISBN-tunnukset kaikille backlist-tuotteille ja julkaista ISBN-tunnukset mahdollisissa luetteloissa, joita kustantaja tuottaa joko painettuna tai elektronisena. ISBN pitää merkitä seuraavaan saatavilla olevaan lisäpainokseen.

7.2 Yhteisjulkaisu

Yhteistyössä julkaistuille julkaisulle annetaan yleensä ISBN sen kustantajan toimesta, joka vastaa jakelusta. Kuitenkin jokainen kustantaja voi antaa julkaisulle oman ISBN-tunnuksensa ja merkitä sen kirjaan copyright-sivulle. Näissä tapauksissa kirjan viivakoodi tehdään vain yhdestä tunnuksesta.

7.3 Kirjan myynti ja jakelu välittäjän kautta

(Alla kohdat b ja d pätevät vain maissa, jotka eivät kuulu ISBN-järjestelmään)

- a. Kuten ISBN-standardi esittää, tietyn kustantajan tietty painos saa vain yhden ISBN-tunnuksen. Tämä ISBN säilytetään huolimatta siitä, missä tai kenen toimesta julkaisua jaetaan tai myydään.
- b. Julkaisulle, jonka välittäjä tai jakelija tuo maahan alueelta, joka ei kuulu ISBN-järjestelmään ja jolla näin ollen ei ole ISBN-tunnusta, voidaan antaa ISBN jakelijan toimesta.
- c. Julkaisulle, jonka välittäjä tai jakelija tuo maahan ja johon on lisätty uusi nimiösivu alkuperäisen kustantajan nimiösivun tilalle jakelijan markkinointinimellä, annetaan uusi ISBN jakelijan tai välittäjän toimesta. Myös alkuperäisen kustantajan ISBN merkitään.
- d. Julkaisulle, joka maahantuodaan usean jakelijan toimesta alueelta, joka ei kuulu ISBN-järjestelmään ja jolla ei näin ollen ole ISBN-tunnusta, annetaan ISBN siitä kansallisesta ISBN-keskuksesta, jonka alueella jakelijat toimivat.

7.4 Kustantajien yritysostot

Kustantaja, joka ostaa toisen kustantamon, voi jatkaa vapaana olevien ISBN-tunnusten käyttöä. Kansalliselle ISBN-keskukselle pitää ilmoittaa kustantajatunnuksen siirtymisestä toiselle omistajalle. Jos kirjoja kustannetaan molempien kustantajien nimien alla, voidaan käyttää erillisiä rekisteröijätunnuksia tai jakaa sama tunnus.

7.5 Varaston ja kirjojen oikeuksien osto

Kustantaja joka ostaa koko varaston ja oikeudet julkaisuihin, voi jatkaa ostamalleen yritykselle jo myönnettyjen ISBN-tunnusten käyttöä, kunnes uusi yritys tekee uusintapainoksen yrityksen oman rekisteröijätunnuksen alla.

7.6 Kustantajat joilla on useampi kustannuspaikkakunta

Kustantaja joka operoi useissa paikoissa, jotka merkitään julkaisuun, antaa julkaisulle kuitenkin vain yhden ISBN-tunnuksen.

Kustantaja jolla on erillisiä toimistoja tai sivuliikkeitä eri paikoissa voi saada rekisteröijätunnuksen jokaiselle toimistolle tai sivuliikkeelle. Kuitenkin jokaiselle julkaisulle annetaan vain yksi ISBN siitä toimistosta tai sivuliikkeestä, joka vastaa julkaisusta.

7.7 ISBN-tunnuksia ei voi jakaa eteenpäin

Kun rekisteröijätunnus ja sarja ISBN-tunnuksia on myönnetty kustantajalle ISBN-keskuksen toimesta, kustantaja voi jakaa tunnuksia omille julkaisuilleen. Kun ISBN-keskus on antanut ISBN-tunnukset kustantajalle, kustantaja ei voi myydä, jaella eteenpäin, vaihtaa tai jakaa listaa ISBN-tunnuksista toisten kustantajien kanssa.

7.8 ISBN-tunnusta ei voi käyttää uudestaan

Kerran myönnettyä ISBN-tunnusta ei voi koskaan käyttää uudestaan eikä sillä voi identifioida toista julkaisua, vaikka ISBN olisikin alkujaan myönnetty virheellisesti. Rekisteröijän, joka huomaa, että ISBN on virheellisesti annettu, pitää poistaa kyseinen tunnus käytettävien tunnusten listalta. Rekisteröijän pitää myös ilmoittaa virheellisestä ISBN-tunnuksesta ISBN-keskukseen. ISBN-keskus ilmoittaa virheellisestä tunnuksesta bibliografisia tietoja ylläpitäville kolmansille osapuolille.

8. ISBN-rekisterit ja täydentävä metatieto

Kuvailevan metatiedon saatavuus on välttämätöntä sekä kirjojen myynnin että luetteloinnin kannalta. On näyttöä siitä, että parempi metatieto näkyy myynnin kasvuna. On kustantajan/rekisteröijän velvollisuus informoida kansallista ISBN-keskusta, tai julkaisuluetteloa ylläpitävää organisaatiota ISBN-tunnuksista, jotka annetaan tuleville julkaisuille. Tiedon pitää sisältää seuraava vähimmäismäärä metatiedon (kuvailevia) elementtejä ja sen pitää olla yhteensopivaa ONIX-formaatin kanssa, jota ylläpitää EDItEUR yhteistyökumppaneineen:

Metatieto-elementti	Kommentti	ONIX 3 elementti (-elementit)	Pakollisuus (K/E)
ISBN	Julkaisun ISBN-tunnus 13-merkkisessä muodossa, ilman välilyöntejä tai -viivoja	<ProductIdentifier>	K
Julkaisumuoto	Koodi, joka ilmaisee tuotteen julkaisumuodon ja/tai tiedostoformaatin <i>Kaksi tuotetta, joiden julkaisumuoto ja sidosasu ovat yhtenevät, voivat olla erilaisia kooltaan.</i>	<ProductComposition> <ProductForm> <ProductFormDetail> <ProductFormFeature> <Measure> <ProductPart>	K K E E E E
Sarja	Sarjan nimeke ja numero, jos saatavilla	<Collection> composite	E
Nimeke	Julkaisun nimeke sekä tarvittaessa muut nimekkeen osat kuten alanimeke	<TitleDetail> composite	K
Tekijä	Tekijöiden nimet ja roolien koodit	<Contributor> composite [Identifier (ISNI) optional]	E
Painos	Painoksen numero (kun se ei ole ensimmäinen), tyyppi ja selitys	<EditionTypeCode> <EditionNumber>	E K (jos ei ensipainos)

		<EditionStatement>	E
Tekstin kieli/kieliet	Käytetään ISO 639-2/B –standardin mukaisia kielikoodeja	<Language> composite	K
Markkinointinimi	Markkinointinimi, jolla kirja on julkaistu	<Imprint> composite [Identifier (ISNI) optional]	K
Kustantaja	Henkilö tai organisaatio, joka omistaa markkinointinimen julkaisuhetkellä	<Publisher> composite [Identifier (ISNI) optional]	K
Julkaisumaa	Käytetään ISO 3166-1 –standardin mukaisia maakoodeja	<CountryOfPublication>	K
Julkaisu-aika	Päivämäärä, jona julkaisu on ensimmäisen kerran ilmestynyt tällä ISBN-tunnuksella. Merkitään ISO 8601 –standardin mukaisesti (VVVVKKPP tai VVVV).	<PublishingDate> composite	K
Koko julkaisun ISBN	Koko julkaisun ISBN, jos julkaisu on osa kokonaisuutta. <i>Käytetään silloin kun ISBN annetaan kirjan luvulle, moniosaisen teoksen osalle tai sarjan osalle.</i>	<RelatedProduct> composite <RelatedWork> composite	E E
	<i>Jos kustantaja ei ole antanut ISBN-tunnusta elektroniselle julkaisulle, sen voi antaa myös välittäjä.</i>	<RecordSource...> elements	E
	<i>Vaikka kaksi elektronista kirjaa olisivat muutoin identtisiä, ne voivat erota toisistaan lisensoinnin (käytön rajoitteiden) osalta tai niillä voi olla erilaiset laitteisto- ja ohjelmistovaatimukset. HUOM. Englanninkielisessä ISBN Users' Manualissa käytetty termi 'epub' ei tarkoita IDPF:n kehittämää EPUB-formaattia vaan se on lyhenne sanasta e-publication.'</i>	<ProductFormFeature> <EpubTechnicalProtection> <EpubUsageConstraint>	E E E

Huom: ISBN-metatietoihin käytetään vain yksinkertaisia ONIX-merkistöjä ja yksittäisiä koodeja. Tämä mahdollistaa sen, että ONIX 3.0 -standardia voidaan käyttää siinä muodossa, joka soveltuu ISBN-tunnuksen rekisteröintiin tarvittavalle metatiedolle.

Kansainvälinen ISBN-keskus toimittaa pyynnöstä XML-skeeman.

Tietokannat, jotka linkittävät ISBN-tunnuksen metatietoon (kuten kirjaluettelot, kansallisbibliografiat jne.) pitää asettaa saataville ja pitää ajan tasalla. Tapauksissa, joissa ISBN-keskus ei tarjoa bibliografisia tietoja, ISBN-keskus on kuitenkin vastuussa yhteydenpidosta asianmukaisen palveluntarjoajan kanssa varmistaakseen, että palvelu on saatavilla. ISBN-keskukset ja bibliografioiden julkaisijat voivat periä asiakkailta maksun pääsystä tietokantaan.

9. ISBN elektronisille julkaisuille ja opetuskäyttöön tarkoitetuille tietokoneohjelmistoille

9.1 ISBN elektronisille julkaisuille

Kun julkaisu on saatavilla elektronisena (esim. e-kirja, e-kirjasovellus, CD-ROM tai verkossa ladattavissa oleva julkaisu), se voi saada ISBN-tunnuksen, jos se sisältää tekstiä ja on julkisesti saatavilla eikä julkaisua ole tarkoitettu jatkuvaksi julkaisuksi. Julkaisut voivat myös sisältää kuvia ja ääntä.

Seuraaville elektronisille julkaisuille *ei* anneta ISBN-tunnuksia:

- julkaisut, joita päivitetään jatkuvasti, kuten verkkotietokannat
- verkkosivut
- mainosjulkaisut
- ilmoitustaulut
- sähköpostit ja muu sähköinen kirjeenvaihto

- hakukoneet
- pelit
- henkilökohtaiset dokumentit (kuten ansioluettelot ja henkilöesittelyt)
- kalenterit/päiväkirjat.

9.2 ISBN tietokoneohjelmistoille

ISBN voidaan antaa tietokoneohjelmistoille, jotka on tarkoitettu koulutus- ja/tai opetustarkoitukseen, kuten tietokone-pohjaiset harjoitusohjelmat, edellyttäen että ohjelmisto ei ole muokattavissa eikä edellytä tietoja toimiakseen.

Muut tietokoneohjelmistot (esim. tietokonepelit) eivät saa ISBN-tunnusta.

9.3 ISBN-tunnuksen antaminen elektronisille julkaisuille

Julkaisut tarvitsevat erilliset ISBN-tunnukset, jos jakeluketjussa tarvitaan erottamaan ne toisistaan.

ISBN on julkisesti saatavilla olevan erillisteoksen tunnus (kirjat). ISBN-tunnusta ei pidä käyttää identifioimaan tiedostoja, jotka kulkevat vain kustantajan ja taittajan tai e-kirjojen konvertointipalvelujen välillä, eikä sillä identifioida abstrakteja entiteettejä kuten tekstuaalista työtä (sisältöä).

On tärkeää erottaa tapaukset, joissa eri tuotteet saavat aina erilliset ISBN-tunnukset ja tapaukset joissa erilaiset DRM-suojaukset ja käytön rajoitteet liittyvät julkaisuun sillä hetkellä kun kauppa tapahtuu myyjän ja asiakkaan välillä. Ero ei aina ole selkeä. On myös tärkeää muistaa, että erillinen ISBN on välttämätön, jotta vältetään monitulkintaisuus jakeluketjussa, kun useita tuotteita ja osapuolia on osallisena.

Loppukäyttäjän tulee tietää a) toimiiko heidän ostamansa e-kirja heidän laitteillaan tai ohjelmistoillaan ja b) mitä he voivat tehdä sillä (esim. kopioida, tulostaa, lainata jne.). Tämä on normaalisti määritelty tiedostoformaatin (esim. EPUB, PDF) ja DRM-tekniikan (kontrolloii teknisin keinoin e-kirjan käyttöä) yhdistelmällä. Erillinen ISBN helpottaa tämän tiedon käsittelyä, välittämistä ja löytämistä kuin myös e-kirjan tarkoituksenmukaisen version jakelua.

- Kun tietty e-kirja on saatavilla erilaisissa tiedostoformaateissa kuten EPUB, PDF jne., jokainen eri tiedostoformaatti joka on julkisesti saatavilla saa erillisen ISBN-tunnuksen. Jos julkaisun tiedostoformaattista tehdään uusi versio (esim. EPUB2:sta tulee EPUB3), erillinen ISBN on tarpeen, jos molemmat versiot ovat saatavilla yhtä aikaa tai jos jälleenmyyjän ja asiakkaan tarvitsee erottaa versiot.
- Kun käytetään tiettyä tiedostoformaattia tai DRM-tekniikkaa, joka sitoo julkaisun version tiettyyn alustaan, laitteeseen tai ohjelmistoon (lukuohjelma), erillistä ISBN-tunnusta pitää käyttää eri versioilla. Kuitenkin, jos digitaalisen version tarjoaa jälleenmyyjä, joka on e-kirjan ainoa tarjoaja formaatissa, jonka voi ostaa vain myyjän omalta verkkosivulta (esim. Amazon Kindle, Apple i-books) ja tämä jälleenmyyjä ei edellytä ISBN-tunnusta, näille versioille ei ole välttämätöntä antaa tunnusta. Kuitenkin tunnuksen myöntäminen voi olla hyödyllistä myynnin seurannan kannalta tai kolmannen osapuolen tuottamissa tietokannoissa saatavilla olevista e-kirjoista. Jos ISBN-tunnus annetaan, sen pitää olla uniikki tietyllä versiolla.

- Kun julkaisu on saatavilla jakeluketjussa useammalla kuin yhdellä DRM-tekniikalla suojattuna, samaa ISBN-tunnusta voidaan käyttää, huolimatta siitä tarjoaako julkaisun alkuperäinen kustantaja vai myyjä. Tämä edellyttää, että DRM-tekniikka ei häiritse käyttäjäkokemusta tai toteuta eri käytön rajoitteita.
- Kun julkaisu on saatavilla jakeluketjussa erilaisin käytön rajoittein, joko alkuperäisen kustantajan tai myyjän toimesta, jokainen näistä versioista on ainutkertainen tuote ja tarvitsee oman ISBN-tunnuksen.
- Kun käytön rajoitteet määritellään myyjän ja asiakkaan välillä (esim. asiakkaalle tarjotaan palvelu joka sallii laajan valikoiman käytön rajoitteita), silloin ISBN-tunnusta ei anneta kustomoidulle tuotteelle.

Esimerkki 1: Kustantaja tuottaa kaksi EPUB-versiota samasta kirjasta erilaisin käytön rajoittein ja jakaa nämä jakeluketjussa eri välittäjien kautta. Erillinen ISBN annetaan eri versioille.

Esimerkki 2: Kustantaja tuottaa julkaisun EPUB-formaatissa ja laskee sen markkinoille myyjän kautta, joka käyttää kahta erilaista käytörajoitetta ja asettaa nämä kaksi versiota saataville yhtä aikaa erillisinä tuotteina. Molemmille versioille annetaan oma ISBN (ISBN-tunnuksen voi antaa kustantaja tai myyjä, jos kustantaja ei sitä tee).

Esimerkki 3: Myyjä tarjoaa mahdollisuuden valita käytettävä DRM-tekniikka e-kirjaa ostettaessa. Erillisiä ISBN-tunnuksia ei tarvita, koska monitulkintaisuutta myyjän ja ostajan välillä ei tapahdu.

Esimerkki 4: Kustantaja julkaisee julkaisun – yksi versio julkaisusta on saatavilla helppokäyttöisenä (esim. tekstimuotoinen kuvaus kuvituksen yhteydessä) ja toinen ilman. Kumpikin versio saa oman ISBN-tunnuksen niin, että tietyt ominaisuudet ovat selviä mahdolliselle ostajalle ja käyttäjälle (etenkin heille, jotka etsivät helppokäyttöisiä julkaisuja) ja niin että versiot identifioidaan erikseen.

Esimerkki 5: Kustantaja tarjoaa rajallisen ja ennalta määritellyn erän käyttörajoitusten vaihteluja tietyille julkaisulle jakeluketjussa (esim. yksi versio on tulostettava ja toinen ei tai mahdollisuus lainata julkaisu kolmeksi tai kuudeksi kuukaudeksi). Kaikki ovat erillisiä julkaisuja ja saavat erilliset ISBN-tunnukset.

Esimerkki 6: Kustantaja tarjoaa laajan valikoiman vaihtelua (esim. voidaan valita monia erilaisia rajoittavia parametreja laajasta valikoimasta). Jokainen mahdollinen yhdistelmä ei tarvitse erillistä ISBN-tunnusta, koska nämä ovat kustomoituja julkaisuja, jotka on tuotettu tilauksesta.

- Jos kustantaja käyttää välittäjiä e-kirjojen eri formaattien luomiseen, kustantajan pitää antaa erilliset ISBN-tunnukset välittäjälle annettavaksi eri formaateille.

Jos kustantaja ei anna ISBN-tunnuksia välittäjälle eri formaatteja varten, välittäjä voi antaa julkaisuille omat ISBN-tunnukset. Kansalliset ISBN-keskukset voivat antaa välittäjälle rekisteröijätunnuksen tätä tarkoitusta varten. Näissä tapauksissa ISBN ja siihen liittyvä metatieto pitää toimittaa takaisin kustantajalle, kansalliseen ISBN-keskukseen ja muihin bibliografioihin.

(HUOM. Tämä tapa ei ole suositeltava ja näin pitäisi toimia vain silloin kun kustantaja kieltäytyy antamasta ISBN-tunnuksia erillisille tuotteille).

- Kun kirja digitoidaan kirjaston tai muun organisaation toimesta ja digitoitu versio asetetaan saataville, kyseessä on uusi tuote ja sille annetaan erillinen ISBN huolimatta siitä onko pääsy digitoituun versioon maksullinen vai ei.

10. ISBN tarvepainatteelle

ISBN-tunnuksen näkökulmasta tarvepainate on vain yksi painotapa.

Tarvepainate on painettu ja sidottu tiettyyn asiakkaan kysyntään vastaten. Tällaiset tilaukset ovat yleensä yksittäisiä kappaleita julkaisuista, joiden painokset olisivat muuten 'loppu', koska normaalit painosmäärät eivät olisi taloudellisia.

Jos tarvepainate julkaistaan eri julkaisumuodossa kuin aikaisempi varsinainen painos (esim. kovakantisesta tulee pehmeäkantinen sen vaihtuessa tarvepainatteeksi) uusi ISBN tarvitaan, kuten yleensä julkaisumuodon vaihtuessa. Pienet muutokset lopulliseen kokoon (trim size) jotta saadaan julkaisu soviteltua painokoneeseen tarvepainatetta varten, eivät edellytä uutta ISBN-tunnusta.

ISBN annetaan yleensä tarvepainatteelle silloin, kun julkaisun ilmoitetaan olevan saatavilla, ei silloin kun se varsinaisesti painetaan.

Kustomoitu tai personoitu versio tarvepainatteesta, joka on rajallisesti saatavilla ja jonka sisällöstä on päättänyt asiakas, ei kustantaja, ei saa ISBN-tunnusta.

11. Kurssimateriaalit/opetuspaketit

Kurssimateriaali on joko fyysinen tai elektroninen kokonaisuus eri materiaaleja ja voi sisältää kirjan katkelmia, aikakauslehtien artikkeleita, opettajan materiaaleja ja mahdollisesti multimediatuotteita. Yksittäiset osat saavat ISBN-tunnuksen vain jos ovat saatavina erillisinä ja ovat muuten ISBN-kelpoisia. Kurssimateriaali kokonaisuutena ei saa ISBN-tunnusta, jos se on kustomoitu yksittäiselle loppukäyttäjälle. Kuitenkin, jos kurssimateriaali on laajemmin saatavilla (esim. kirjakaupoissa) sille voidaan antaa ISBN.

12. Pienet kustantajat ja omakustanteet

Omakustanne tarkoittaa julkaisua (elektroninen tai painettu), jonka kustantaa kirjan tekijä ilman vakiintuneen kustantajan osallistumista. Tekijä ottaa kaupallisen riskin ja on vastuullinen koko prosessista. Tekijä voi ulkoistaa kaiken tai osan prosessista yritykselle, joka tuottaa näitä palveluita.

Omakustanteen tekijää pidetään rekisteröijänä/kustantajana ja hänelle voidaan myöntää rekisteröijätunnus ja sopiva määrä ISBN-tunnuksia tai tunnus voidaan antaa kansallisen ISBN-keskuksen ylläpitämistä omakustannetunnuksista.

ISBN-keskus voi määrittellä rajallisen määrän ISBN-tunnuksia, joita voidaan antaa omakustannetunnuksista, kunnes kustantajalle annetaan oma rekisteröijätunnus.

Kolmannelle osapuolelle, joka tarjoaa omakustannepalveluita, ei yleensä anneta rekisteröijätunnusta, elleivät he toimi myös kustantajina.

Omakustantajien tulee olla selvillä, että jos kolmas osapuoli omakustannepalvelun tarjoajana antaa julkaisulle oman ISBN-tunnuksensa, tämä taho todennäköisesti merkitään kustantajaksi tietokannoissa, joissa ISBN-tunnusta käytetään.

Jos julkaisu on rajattu yksittäiselle julkaisualustalle, eikä ole saatavilla jakeluketjun kautta, ISBN ei ole pakollinen. Kuitenkin, jos on mahdollista, että julkaisu on saatavilla myös jakeluketjun kautta (esim. kirjakauppojen kautta) silloin sille pitäisi antaa ISBN.

HUOM. ISBN pitää hankkia siltä ISBN-keskukselta, joka on vastuussa kustantajan kotimaan ISBN-tunnuksista huolimatta julkaisualustan tai omakustannepalvelun sijainnista.

13. ISBN-tunnuksen merkitseminen julkaisuun

13.1 Yleistä

ISBN-tunnuksen pitää näkyä julkaisussa itsessään.

Painetussa julkaisussa ISBN-tunnus pitää merkitä:

- nimiösivun kääntöpuolelle (copyright -sivu)
- nimiösivun alaosaan, jos kääntöpuolella ei ole tilaa
- takakannen alareunaan
- irtopääillyksen, suojapaperin tai kotelon takaosaan.

Elektronisissa julkaisuissa ISBN merkitään:

- nimiönäyttöön; ensimmäiseen näyttöön (levyt, verkkojulkaisut); tai näyttöön joka ilmaisee nimekkeen tai vastaavan (esim. ensimmäinen näyttö kun sisältöön päästään ja/tai näyttö, jolla on copyright-tiedot).

Opetusvideoissa, videoissa ja kalvosarjoissa ISBN merkitään tekijänoikeustietojen yhteyteen.

Jos julkaisu julkaistaan kotelossa, joka on oleellinen osa julkaisua (esim. CD, kasetti tai levyke), ISBN pitää merkitä kotelon etikettiin. Jos ISBN-tunnusta ei voida merkitä koteloon tai etikettiin, silloin ISBN merkitään takakannen alareunaan mihin tahansa kotelon pysyvään pakkaukseen (esim. laatikko, suojus tai kehys).

Elektronisen julkaisun eri formaatit saavat oman tunnuksensa, jos ne ovat saatavilla erikseen. Jos julkaisu asetetaan saataville kahdessa formaatissa, jotka asetetaan aina myyntiin kokonaisuutena, yksi ISBN riittää. Kun formaatit ovat saatavilla erikseen, kaikki ISBN-tunnukset pitää listata allekkain kaikkiin versioihin ja formaatin lyhenne merkitään sulkeisiin ISBN-tunnuksen perään. Painettuihin julkaisuihin, joiden eri formaattien ISBN-tunnukset ovat tiedossa, formaatit voidaan merkitä alla olevaan tapaan.

Esimerkki: ISBN 978-951-45-9693-3 (sidottu)
ISBN 978-951-45-9694-0 (nidottu)
ISBN 978-951-45-9695-7 (PDF)
ISBN 978-951-45-9696-4 (EPUB)

ISBN-tunnuksen voi merkitä myös mahdollisiin julkaisun mukana julkaistaviin liitteisiin.

ISBN painetaan aina luettavaan kokoon (pistekoko ainakin 9).

13.2 ISBN viivakoodina

Viivakoodien nopea, maailmalaajuinen leviäminen toi huomattavaan asemaan sopimuksen ISBN-tunnuksen koodaamisesta EAN-13-viivakoodiksi, jonka solmivat GS1 (aiemmin EAN International and the Uniform Code Council), kansainvälinen ISBN-keskus ja kansainvälinen ISMN-keskus. Tämä tekee ISBN-tunnuksesta kansainvälisen tunnusteen, joka on yhteensopiva maailmanlaajuisessa viivakoodi -järjestelmässä.

ISBN-tunnuksen esittäminen EAN-13 -viivakoodina tehdään standardin ISO/IEC 15420 mukaan (EAN/UPC) joka edellyttää, että EAN-13 merkit ovat linjassa GS1:n suositusten kanssa. EAN-viivakoodi muodostuu 13 merkistä.

Esimerkki ISBN-tunnuksesta EAN-13 viivakoodin yhteydessä:

ISBN 978-92-95055-12-4

Kun ISBN-tunnusta käytetään viivakoodin yhteydessä, ISBN pitää merkitä silmin luettavaan muotoon heti EAN-13 viivakoodin yläpuolelle niin, että tunnusta edeltävät kirjaimet ISBN.

Esimerkki ISBN-tunnuksen merkitsemisestä EAN-13 viivakoodin yhteyteen:

ISBN 978-92-95055-12-4

Lisätietoja EAN-13-viivakoodin käytöstä saa kansallisilta ISBN-keskuksilta ja kansainvälisestä ISBN-keskuksesta. Kansallisia ISBN-keskuksia suositellaan toimimaan yhteistyössä suoraan kansallisten GS1-organisaatioiden kanssa.

EAN-13-viivakoodin suositeltu sijainti on julkaisun takakannen oikeassa alareunassa.

13.3 5-merkkinen lisäkoodi

Yhdysvalloissa ja Kanadassa viivakoodissa käytetään kirjamarkkinoilla 5-merkkistä lisäkoodia ilmaisemaan tuotteen hintaa. Lisätietoja viivakoodeista Yhdysvalloissa ja Kanadassa Book Industry Study Groupin verkkosivuilla <http://bisg.org>.

5-merkkistä lisäkoodia ei pitäisi käyttää hintatietoihin muissa maissa, vaikka sitä voidaan käyttää etuliitteellä 9 kustantajan omassa sisäisessä käytössä (esim. palautusten käsittelyssä). Nämä lisäkoodit alkavat aina numerolla 9 väliltä 90000-98999.

13.4 Algoritmi ISBN-tarkistusmerkin laskemiseksi

Katso Luku A.1.1 tarkistusmerkin laskemisesta.

14. ISBN-järjestelmän hallinto

14.1 Yleistä

ISBN-järjestelmän hallintoa toteutetaan kolmella tasolla: kansainvälisesti, kansallisten ISBN-keskusten toimesta ja rekisteröijän toimesta.

14.2 Kansainvälinen hallinto

Kansainvälisen ISBN-keskuksen pääasialliset tehtävät ja vastuut:

- edistää, koordinoi ja valvoo ISBN-järjestelmän maailmanlaajuisia käyttöä
- edustaa ISBN-yhteisön etuja suhteessa muihin organisaatioihin
- asettaa sopivat organisaatiot ISBN-keskuksiksi ja peruuttaa asettaminen, jos se on tarpeellista
- määrittää maa- tai kieliryhmät ja niiden toimialueet ja myöntää ne sopivalle kansalliselle keskukselle
- valvoo niitä maita ja kieliryhmiä koskevia sääntöjä, joilla määrätään kustantajatunnusten pituus näiden tunnussarjojen rajoissa, ja varmistaa että tiedoiltaan oikea ja täydellinen rekisteri näistä säännöistä on aina kaikkien maiden ja kieliryhmien saatavilla
- jakaa rekisteröijätunnusten sarjat maa- tai kieliryhmistä kansallisille ISBN-keskuksille ja ylläpitää tiedoiltaan oikeaa rekisteriä annetuista rekisteröijätunnuksista
- varmistaa, että ISBN-tunnuksia ja niihin liittyvää metatietoa ylläpidetään kansallisten ISBN-keskusten rekistereissä
- kehittää, valvoo ja panna toimeen toiminta- ja menettelytapoja, joilla hallinnoidaan ISBN-järjestelmän toimintaa ja ISBN-tunnusten rekisteröintiä sisältäen mahdolliset prosessiin liittyvät maksut
- helpottaa virheellisesti annettujen ISBN-tunnusten korjaamista
- käsitellä ja ratkaista valituksia, jotka koskevat kansallisten ISBN-keskusten päätöksiä
- kehittää, ylläpitää ja asettaa saataville ISBN-järjestelmää koskevaa ohjeistusta
- toimeenpanna ja ylläpitää kansainvälisen ISBN-keskuksen toimintojen ylläpidon kannalta välttämättömiä rahoitusjärjestelyjä sisältäen myös kansallisten ISBN-keskusten taloudellisen osallistumisen.

14.3 Kansalliset ISBN-keskukset

ISBN-järjestelmän hallinto tietyn maa- tai kieliryhmän alueella kuuluu kansallisen ISBN-keskuksen vastuulle. Kansallinen ISBN-keskus voi operoida kansallisella, alueellisella, kielellisellä tai jollain muulla tapaa erillisellä alueella, sen mukaan minkä ryhmän vastuu keskukselle on myönnetty.

Maa- tai kieliryhmän tunnuksen alla voi olla useita kansallisia keskuksia (esim. maa- tai kieliryhmän tunnuksilla 978-0 ja 978-1 on erilliset keskukset Australiassa, englanninkielisessä Kanadassa, UK:ssa, Yhdysvalloissa jne.).

Kansallinen ISBN-keskus voi pyytää maksun ISBN-tunnuksista tai tunnuksiin liittyvästä palvelusta. Maksujen tulee perustua kulujen kattamiseen.

Palvelut voivat sisältää tunnusten myöntämisen, pääsyn tunnuksiin ja/tai muuta tietoa, jota on tuotettu ISO 2108 käyttönotossa. Kansalliset ISBN-keskukset voivat tarjota myös muita palveluja, jotka eivät liity ISBN-tunnusten antamiseen, edellyttäen että ISBN-tunnuksen saaminen ei edellytä näiden palvelujen käyttöä.

Kansallisen ISBN-keskuksen pääasialliset tehtävät ja vastuut:

- varmistaa palvelun jatkuvuus
- lähettää kustantajalle ilmoitus annetusta ISBN-tunnuksesta tai rekisteröijätunnuksesta
- luoda, hoitaa ja ylläpitää rekistereitä ISBN-tunnuksista, ISBN-metatiedosta ja hallinnollisesta metatiedosta yhdenmukaisesti kansainvälisen ISBN-keskuksen linjausten mukaan. (Tehtävät ISBN-metatiedosta voidaan delegoida näiden sääntöjen rajoissa myös bibliografisia palveluja tuottavalle taholle.)
- korjata virheellinen ISBN-tunnus ja ISBN-metatieto, kun virhe on osoitettu
- tarjota ISBN-tunnukset metatietoineen muille ISBN-keskuksille ja ISBN-järjestelmän käyttäjille kansainvälisen ISBN-keskuksen linjausten mukaan
- laatia ja ylläpitää tilastoja ISBN-tunnuksiin liittyvästä toiminnasta ja raportoida tilastot määrätyin väliajoin kansainväliseen ISBN-keskukseen
- edistää, kouluttaa ja opettaa muita käyttämään ISBN-järjestelmää voimassa olevan ISBN standardin määräysten mukaisesti
- noudattaa ISBN linjauksia ja menettelytapoja, jotka on asettanut kansainvälinen ISBN-keskus voimassa olevan ISBN standardin määräysten mukaisesti
- ottaa yhteyttä kustantajiin, jotka eivät käytä ISBN-tunnuksia, ohjeistaa heitä ISBN-tunnusten tärkeydestä ja merkityksestä ja toimittaa heille yksityiskohtaiset tiedot standardin käyttöönottamiseksi.

Joissain maissa ISBN-keskus antaa ISBN-tunnuksen vapaakappaleena saaduille julkaisuille, joille ei ole annettu tunnusta. ISBN-keskus informoi kustantajaa annetusta ISBN-tunnuksesta ja julkaisee sen kansallisbibliografiassa.

14.4 Rekisteröijä/kustantaja

Rekisteröijät vastaavat julkaisutunnuksen myöntämisestä kustantajalleen julkaisuille ja asianmukaisten säännösten soveltamisesta. He voivat hakea rekisteröijätunnuksen ISBN-keskukselta ja saavat samalla listan (painettuna tai elektronisena) heille myönnettyistä ISBN-tunnuksista, jotka ovat käytettävissä ko. rekisteröijätunnuksen alla. Jotkut ISBN-keskukset voivat pyytää maksun näistä palveluista.

Kansallinen ISBN-keskus määrittelee rekisteröijän saatavilla olevien julkaisutunnuksen määrän. Julkaisutunnuksen määrä on suoraan riippuvainen julkaisutoiminnan arvioidusta laajuudesta ja on suoraan verrannollinen rekisteröijätunnuksen pituuteen. Rekisteröijän tulee varmistaa, että ISBN-keskuksella on kaikki saatavilla oleva tieto mahdollisista

backlist-tuotteista ja rekisteröijän pitää informoida ISBN-keskusta kaikista tämänhetkisistä ja tulevista julkaisuista saadakseen sopivan kokoisen rekisteröijätunnuksen. ISBN-keskus voi aluksi myöntää pienemmän määrän tunnuksia, kuin mitä on haettu, jos mahdollisista tulevista julkaisuista ei ole tarpeeksi tietoa.

Rekisteröijän pitää antaa ISBN-keskukselle (tai mahdolliselle bibliografiselle osastolle) tarpeellinen määrä metatietoa julkaisuista, joille on annettu ISBN. Metatiedon tyyppin ja formaatin tarkempi määrittely on laadittu yhteistyössä kansainvälisen ISBN-keskuksen ja kansallisten ISBN-keskusten kesken (katso luku 8 yläpuolella).

Jos välittäjä antaa rekisteröijän ISBN-tunnuksia tai omia ISBN-tunnuksiaan, nuo ISBN-tunnukset metatietoineen pitää raportoida rekisteröijälle, ISBN-keskukselle ja bibliografisille osastoille.

Rekisteröijän pitää noudattaa ISBN-keskuksen menettelytapoja. Jos rekisteröijä/kustantaja ei noudata ISBN-keskuksen menettelytapoja (esim. ei toimita tarvittavaa metatietoa, myy tai siirtää ISBN-tunnuksia eteenpäin), ISBN-keskus voi kieltäytyä antamasta jatkossa rekisteröijätunnuksia ja julkaisutunnuksia, kunnes rekisteröijä noudattaa sääntöjä.

Lisätietoja ja yksityiskohtaisia ohjeita ISBN-järjestelmästä saa ISBN-keskukselta.

15. ISBN ja GS1

The EAN International (EAN), the Uniform Code Council (UCC), Kansainvälinen ISBN-keskus ja kansainvälinen ISMN-keskus solmivat vuonna 1997 sopimuksen keskinäisen yhteistyön edistämiseksi. Se tarjoaa tarkkailijan aseman kunkin tahon edustajille toistensa yleiskokouksissa, suosittaa neuvotteluja ja säätelee painamattoman kirjamateriaalin numerointia. Helmikuussa 2005, EAN International ja the Uniform Code Council (UCC) yhdistyivät nimellä GS1.

Yhteystiedot:
GS1 Global Office
Blue Tower
Avenue Louise 326
B-1050 Brussels
Belgium
Tel: (+32 2) 788 7800
Fax: (+32 2) 788 7899
Email: contactus@gs1.org
URL: <http://www.gs1.org>

Yhteystiedot kansallisiin GS1-organisaatioihin: <http://www.gs1.org/contact>

16. ISBN ja muut tunnisteet

16.1 DOI (Digital Object Identifier System)

DOI-järjestelmän avulla tunnistetaan objekteja digitaalisessa ympäristössä. DOI® -tunnisteet annetaan mille tahansa itsenäiselle tietokokonaisuudelle käytettäväksi digitaalisissa verkoissa. Ne tarjoavat ajantasaista tietoa siitä, mistä kyseiset tietokokonaisuudet (tai niitä koskevat tiedot) ovat saatavilla verkossa. Vaikka tieto objektista voi muuttua ajan saatossa, DOI ei muutu.

International DOI Foundation
EDItEUR
United House
North Road
London N7 9DP
UK
Tel: +44 (0)20 7503 6418
Fax: +44 (0)20 7503 6418
Email: contact@doi.org
URL: <http://www.doi.org>

16.2 GTIN (Global Trade Item Number)

GTIN on yleinen termi kaikille EAN.UCC-tuotetunnisteille mukaan lukien ISBN-tunnuksen esittäminen EAN-13-viivakoodina.

GS1 Global Office
Blue Tower
Avenue Louise 326
B-1050 Brussels
Belgium
Tel: (+32 2) 788 7800
Fax: (+32 2) 788 7899
Email: contactus@gs1.org
URL: <http://www.gs1.org/barcodes/technical/idkeys/gtin>

16.3 ISAN (The International Standard Audiovisual Number)

ISAN, ISO15706-1 ja 15706-2, on vapaaehtoinen tunnistejärjestelmä ja metatietomalli audiovisuaalisten teosten (elokuvat, lyhytelokuvat, dokumentit, televisio-ohjelmat, urheilutapahtumat, mainokset yms.) identifiointiin.

The Registration Authority for ISAN:

ISAN International Agency
1A, rue du Beulet
CH-1203 Geneva
Switzerland
Phone: (+41) 22 545 10 00
Fax: (+41) 22 545 10 40
Email: info@isan.org
URL: <http://www.isan.org>

16.4 ISBN-A (The Actionable ISBN)

Toiminnallinen ISBN eli ISBN-A on joidenkin kansallisten ISBN-keskusten tarjoama palvelu ja syntaksi, jota ylläpitää DOI-tunnuksen kansainvälinen rekisteriviranomainen DOI®, jossa ISBN ilmaistaan DOI-järjestelmässä, mikä mahdollistaa ISBN-tunnuksen linkityksen yhdelle tai useammalle URL-osoitteelle.

International ISBN Agency
48/49 Russell Square
London

WC1B 4JP
Tel: +44 (0)20 7580 8536
Email: info@isbn-international.org
URL: <http://www.doi.org/factsheets/ISBN-A.html>

16.5 ISLI (The International standard link identifier)

ISLI, ISO 17316, määrittää entiteettien (tai niiden nimien) välisten yhteyksien tunnisteen tiedon ja dokumentaation kentällä. Nämä entiteetit voivat olla dokumentteja, mediaresursseja, ihmisiä tai abstraktimpia kohteita kuten ajat tai paikat.

ISLI:n ja ISBN-tunnuksen välistä käyttöä kehitetään mahdollisesti tulevaisuudessa. Lisätietoa annetaan myöhemmin.

ISLI-järjestelmää hallinnoi the International Information Content Industry Association (ICIA):

International ISLI Agency
International Information Content Industry Association
2/F, Hongkong Offshore Centre
No. 28 Austin Avenue
Tsim Sha Tsui
Kowloon
Hong Kong
Tel: (+852) 92091120
Email: service@isli-international.org
URL: <http://www.isli-international.org>

16.6 ISMN (The International Standard Music Number)

ISMN identifioi julkiseen käyttöön tarkoitetut nuottijulkaisut.

ISMN-tunnusta ei anneta musiikkikirjoille, jotka saavat ISBN-tunnuksen, eikä sitä anneta kaseteille, CD-levyille eikä videoille.

ISMN-tunnusta hallinnoi kansainvälinen ISMN-keskus:

International ISMN Agency
Schlossstr. 50
12165 Berlin, Germany
Tel.: (+49 30) 7974 5002
Fax: (+49 30) 7974 5254
Email: ismn@ismn-international.org
URL: <http://ismn-international.org>

16.7 ISNI (The International Standard Name Identifier)

ISNI-standardin (ISO 27729) toiminta-alue on identifioida julkiset toimijat eli identiteetit joita käytetään julkaisun luomisessa, tuotannossa, käsittelyssä ja jakelussa. ISNI-järjestelmä identifioi yksiselitteisesti luovan kentän moninaiset julkiset identiteetit. ISNI-järjestelmä tarjoaa työkalun erottamaan toimijat, jotka voisivat muuten mennä sekaisin. ISNI ei anna mahdollisuutta päästä suoraan tietoon julkisesta toimijasta, mutta voi tarjota linkkejä muihin järjestelmiin, jossa tietoa ylläpidetään.

Lisätietoja:

EDItEUR
United House
North Road
London N7 9DP
UK
Tel: +44 (0)20 7503 6418
Fax: +44 (0)20 7503 6418
Email: info@editeur.org
URL: <http://www.isni.org>

16.8 ISRC (The International Standard Recording Code)

ISRC on standarditunniste äänitteille ja musiikkivideoille (ISO 3901). Se numeroi jokaisen äänitetyn kappaleen (ei fyysistä tuotetta), huolimatta taustasta tai alustasta, jolla se julkaistaan. Koodattu ISRC mahdollistaa automaattisen tunnistamisen tekijänpalkkioiden maksua varten.

ISRC-järjestelmää hallinnoi IFPI, the International Federation of the Phonographic Industry:

International ISRC Agency
IFPI Secretariat
10 Piccadilly
London
W1J 0DD
United Kingdom
Tel: +44 (0)20 7878 7900
Fax: +44 (0)20 7878 7950
Email: isrc@ifpi.org
URL: <http://www.ifpi.org/isrc>

16.9 ISSN (The International Standard Serial Number)

ISSN, ISO 3297, on kansainvälinen standarditunnus jatkuville julkaisuille (julkaisut, joita julkaistaan jatkuvasti ilman määriteltyä päättymisajankohtaa). Julkaisut ilmestyvät yleensä peräkkäisinä, numeroituina osina. Tyypillisiä jatkuvia julkaisuja ovat sanomalehdet, aikakauslehdet yms. ja jatkuvasti päivittyvät julkaisut kuten irtolehtijulkaisut.

ISSN-järjestelmää hallinnoi kansainvälinen ISSN-keskus:

ISSN International Centre
5 rue de Turbigo
75003 PARIS
FRANCE
Tel: (+33) 1 44 88 22 20
Fax: (+33) 1 40 26 32 43
Email: secretariat@issn.org
URL: <http://www.issn.org>

Jotkut julkaisut, kuten vuosikirjat, erillisteossarjat yms. saavat sekä ISSN-tunnuksen (joka pysyy samana jokaisessa saman nimisessä osassa) että ISBN-tunnuksen jokaiselle yksittäiselle osalle. Jos julkaisu saa sekä ISBN- että ISSN-tunnuksen, ne pitää selkeästi erottaa toisistaan.

16.10 ISTC (The International Standard Text Code)

ISTC, ISO 21047, identifioi tekstimuotoiset teokset; termi "teos" voi viitata mihin tahansa sisältöön, joka esiintyy tavanomaisissa painetuissa kirjoissa, äänikirjoissa, pysyvissä e-kirjoissa tai päivitettävissä digitaalisissa kirjoissa kuin myös sisältöön, joka esiintyy sanomalehdissä tai aikakauslehdissä.

ISTC -tunnistetta ei anneta fyysisille tuotteille tai muille teosten manifestaatioille. Fyysiset tuotteet (kuten painetut kirjat, äänikirjat tai digitaaliset versiot) saavat ISBN-tunnuksen.

Lisätietoja:

International ISTC Agency
EDItEUR
United House
North Road
London N7 9DP
UK
Tel: +44 (0)20 7503 6418
Fax: +44 (0)20 7503 6418
Email: info@editeur.org
URL: www.istc-international.org

16.11 ISWC (The International Standard Musical Work Code)

ISWC identifioi musiikkiteokset abstrakteina luomuksina. Sitä ei käytetä identifioimaan manifestaatioita tai musiikkiteoksiin liittyviä objekteja. Manifestaatiot ja objektit ovat toisten tunnistejärjestelmien (kuten ISRC ja ISMN) piirissä (katso selitykset muualla samassa luvussa).

Esimerkki: Mozartin *Die Zauberflöte (Taikahuilu)* voi saada ISWC-tunnisteen identifioimaan teoksen. Painetut nuotit voivat jokainen saada ISMN-tunnuksen, libretto ja sen käännökset ISTC-tunnuksen (ja niistä tehdyt julkaisut ISBN-tunnuksen); video esityksestä voi saada ISAN-tunnisteen ja oopperan äänitys ISRC-tunnisteen.

Lisätietoja:

CISAC
20-26 Boulevard du Parc
92200 Neuilly sur Seine
France
Tel.: (+ 33 1) 55 62 08 50
Fax: (+ 33 1) 55 62 08 60
Email: cisac@cisac.org
URL: <http://www.cisac.org>

16.12 SGTIN (The Serialized Global Trade Item Number)

SGTIN laajentaa GTIN/ISBN-järjestelmää (katso 16.2) sisältämään sarjanumeron joka identifioi tietyn kappaleen tuotteesta, esim. tietyn kirjan kappaleen. Sitä käytetään luomaan elektroninen tuotekoodi (Electronic Product Code EPC), joka voidaan koodata RFID-tunnisteisiin (Radio-Frequency ID) jäljittämään kaikki objektit jakeluketjussa, mukaan lukien kirjat.

GS1 Global Office
Blue Tower
Avenue Louise 326
B-1050 Brussels
Belgium
Tel: (+32 2) 788 7800
Fax: (+32 2) 788 7899
Email: contactus@gs1.org
URL: http://www.gs1.org/sites/default/files/docs/epc/TDS_1_8_Standard_20140203.pdf

16.13 URN (Uniform Resource Names)

URN on verkkojulkaisun pysyvä tunniste.

Standardissa RFC 2141 määritelty syntaksi on:

<URN>:= "URN:" <NID> ":" <NSS>

jossa <NID> (Namespace Identifier) on tunnistejärjestelmä ja <NSS> (Namespace Specific String) identifioi yksittäisen dokumentin.

Johtava "urn:" ja Namespace Identifier (NID) ovat merkkikokoriippuvia.

NID "isbn" on varattu ISBN-järjestelmälle: <https://www.iana.org/assignments/urn-namespaces/urn-namespaces.xhtml>

Mallin mukaan ISBN-tunnukseen perustuvalla URNilla on seuraava syntaksi:

URN:ISBN:<NSS>

jossa NSS sisältää ISBN-tunnuksen viivoilla tai ilman:

URN:ISBN:978-92-95055-12-4

17. ONIX-standardi (The ONIX for Books Product Information Message)

ONIX on kansainvälinen standardi, jonka avulla kirja-alalla voidaan esittää tuotetiedot digitaalisessa muodossa.

ONIX for Books -standardin kehittivät yhdessä EDItEUR, the Book Industry Study Group (USA) ja Book Industry Communication (UK) ja sitä käytetään laajasti ympäri maailman. ONIXin jatkuvaa kehittämistä hallinnoi kansallisten ryhmien verkosto ja International Steering Committee, jota hallinnoi EDItEUR. Viimeisin versio on 3.0.

Kustantajille kokemus on osoittanut ONIXin tuomat kaksi tärkeää hyötyä liiketoiminnassa. Tiedonsiirtoformaattina ONIX mahdollistaa rikkaan ja standardinmukaisen tuotetiedon jakeluketjussa tukkukauppiaille ja jakelijoille, suurille vähittäismyymyjille, tiedonkerääjille ja tytäryhtiöille. Tarjoamalla alustan tuotetiedon sisällölle ja rakenteelle, ONIX on auttanut parantamaan sisäisten tietojärjestelmien käyttöönottoa, joilla on mahdollista tuoda yhteen kaikki metatieto, jota tarvitaan uusien ja vanhojen nimekkeiden kuvailuun ja

myynninedistämiseen. Samaa perustietoa voidaan käyttää myös tuottamaan ennakkotietoja (AIS), luetteloita ja muita markkinointimateriaaleja.

Jakeluketjun yhteistyökumppaneille ONIX tarkoittaa tehokkaampaa ja nopeampaa ajantasaisen tuotetietojen lataamista asiakkaiden käyttöön, vähemmällä manuaalisella puuttumisella ja pienemmällä virheriskillä.

ONIXin versio 2 (ei suositella käytettäväksi!) on mapattu MARC21 -formaattiin Kongressin kirjaston toimesta ja UNIMARC-formaattiin British Libraryn toimesta. Jotkut kansalliskirjastot käyttävät sitä saadakseen tuotetietoa kustantajilta luettelointitarkoituksiin (CIP) tai kuvailutietokantoihin (OPAC).

ONIXista on saatavissa myös lyhyempi versio, joka sisältää ainoastaan ne tiedot, joita tarvitaan ISBN-tunnuksen rekisteröintiin. Kustantajat voivat käyttää tätä versiota ilmoittaessaan ISBN-keskukseen ISBN-tunnuksista joita ovat antaneet tuotteilleen silloin kun täydellinen ONIX-viesti on tarpeeton.

Lisätietoa ONIX-standardista:

EDItEUR
United House
North Road
London N7 9DP
UK
Tel/fax: +44 (0)20 7503 6418
Email: info@editeur.org
URL: <http://www.editeur.org/8/ONIX/>

18. Kansainvälisen ISBN-keskuksen verkkosivut

Kansainvälisen ISBN-keskuksen verkkosivut: <http://www.isbn-international.org>. Sivusto sisältää tietoa ISBN-tunnuksista ja ISBN-järjestelmästä sekä kansallisten ISBN-keskusten yhteystiedot ja keskuksille myönnettyt ISBN-sarjat. Sivustolla on myös työvälineitä ja apuvälineitä mukaan lukien linkit kansainväliseen kustantajarekisteriin (Global Register of Publishers) ja ISBN-tunnuksen käyttöoppaaseen useilla kielillä.

19. Kansainvälinen kustantajarekisteri (Global Register of Publishers)

Kansainvälisen kustantajarekisterin verkkosivuilla www.grp.isbn-international.org voi tehdä yksinkertaisia hakuja kustantajien nimistä ja kustantajatunnuksista. Tarkennetut haut ja yksityiskohtaiset kustantajien yhteystiedot näkyvät rekisteröityneille käyttäjille. Sivustolle voi rekisteröityä ilmaiseksi. Kansainvälisen kustantajarekisterin tiedot saadaan suoraan kansallisilta ISBN-keskuksilta ja niitä täydennetään ja korjataan vähintään kerran vuodessa.

Käyttäjät eivät voi korjata tai tuottaa tietoa rekisteriin, koska sivusto on vain luettavissa. Kustantajat voivat kuitenkin ilmoittaa epätarkkuudet ja virheet yhteystiedoissaan suoraan kansalliselle ISBN-keskukselle.

Kansainvälinen kustantajarekisteri on ilmainen ja sisältää:

- osoitteet ja muut yhteystiedot yli 200 maan kustantajista

- tiedot yli miljoonasta kustantajatunnuksesta
- tuhansia pieniä kustantajia ja omakustantajia.

Liite 1 Tarkistusmerkin laskeminen

A1.1 Tarkistusmerkin laskeminen

HUOM. Seuraavat ohjeet ovat pääasiassa järjestelmien kehittäjille. Kustantajien ja ISBN-keskusten ei pidä laskea ISBN-tarkistusmerkkiä manuaalisesti.

Jokainen ISBN-tunnuksen 12 ensimmäisestä merkistä kerrotaan vuorotellen luvuilla 1 ja 3. Tarkistusmerkki on yhtä kuin 10 miinus jakojäännös, joka saadaan jakamalla 12 ensimmäisen merkin painotettujen tulojen summa luvulla 10. Kuitenkin, jos laskutoimituksen tulos on 10, tarkistusmerkki on 0 (nolla).

Laske ISBN-tunnuksen ISBN 978-92-95055-12-? tarkistusmerkki seuraavien ohjeiden mukaan:

Vaihe 1: Laske ISBN-tunnuksen 12 ensimmäisen merkin painotettujen tulojen summa (katso taulukko).

	GS1-yritystunniste			Maa- tai kieliryhmätunnus		Rekisteröijätunnus					Julkaisutunnus		Tarkistusmerkki	Summa
ISBN	9	7	8	9	2	9	5	0	5	5	1	2	?	
Painokerroin	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	—	
Tulo	9	21	8	27	2	27	5	0	5	15	1	6	—	126

Vaihe 2: Jaa vaiheessa 1 laskettu ISBN-tunnuksen 12 ensimmäisen merkin painotettujen tulojen summa luvulla 10 saadaksesi jakojäännöksen.

$$126 / 10 = 12 \quad \text{jakojäännös} = 6$$

Vaihe 3: Vähennä vaiheessa 2 laskettu jakojäännös luvusta 10. Erotus on tarkistusmerkki. Kuitenkin, jos jakojäännös vaiheessa 2 on 0 (nolla), tarkistusmerkki on 0 (nolla).

$$10 - 6 = 4$$

Tarkistusmerkki = 4

ISBN = 978-92-95055-12-4

Seuraava matemaattinen yhtälö on toinen tapa ilmaista tarkistusmerkin laskukaava:

Tarkistusmerkki = mod 10 (10 – [mod 10 {ISBN-tunnuksen 12 ensimmäisen merkin painotettujen tulojen summa}])

Tarkistusmerkki = mod 10 (10 – [mod 10 {126}])

Tarkistusmerkki = 4

Kun ISBN-tunnuksen 12 ensimmäisen merkin painotettujen tulojen summaan lisätään tarkistusmerkki, tuloksen pitää olla tasan jaollinen luvulla 10. Muussa tapauksessa ISBN-tunnus on virheellinen.

Huom: Maa- tai kieliryhmätunnukset, rekisteröijätunnukset ja julkaisutunnukset ovat pituudeltaan vaihtelevia, eivätkä siis aina samanmittaisia kuin taulukon esimerkissä. Kaikki maa- tai kieliryhmätunnusten ja kustantajatunnusten yhdistelmät eivät ole standardinmukaisia.

Ota yhteyttä kansalliseen ISBN-keskukseen, jossa autetaan tarkistusmerkin laskemisessa. Saatte keskukselta valmiiksi lasketun listan tai ohjelmiston, jolla voitte laskea tunnukset itse.

Huom: 10-merkkisen ISBN-tunnuksen tarkistusmerkin laskemiseen löytyy ohjeet kansainvälisen ISBN-keskuksen verkkosivuilta <https://www.isbn-international.org/>.